

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasi Udruženja Jugoslov. Učiteljstva. — Poverjeništvo Ljubljana.

Vse spise, v oceni poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovariša
v Ljubljani, Frančiškanska ul. 6.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljke je pošiljati franko.

Učiteljski Tovariš izhaja vsak četrtek pop. Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje. Vse leto velja 60.— K, pol leta 30.— K, četrt leta 15.— K, posamezna številka po K 1.20. Za neorganizirane 80.— K, za naročnike v inozemstvu 100.— K letno.

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 1 K za vsako peti vrsto. Priloge stanejo poleg poštne še 50 K.

Telefon uredništva št. 312.

Za oznanila je plačati od enostopne peti vrste, če se tiska enkrat . . . 1 K 50 vin. " " " dvakrat . . . 1 " " " trikrat . . . 80 " " " za nadaljnja izvršenja od peti vrste po 60 vin. Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna.

Članstvo ljubljanskega Poverjenišva UJU ima članarino tudi že plačano naročnino, torej ni treba članstvu naročnine posebe plačevati.

Naročnino, reklamacije, t. j. vse administrativne stvari, je pošiljati samo na naslov:

Upravništvo Učiteljskega Tovariša
v Ljubljani, VII., Celovška cesta 33/I

Poštni čekovni urad št. 11.197.

Reklamske tije so proste poštnine.

IV. D.:

UJU in društvo učiteljstva meščanskih šol.

Pri snovanju pravil UJU sta prišla dva temelja kot podlaga Udruženju v poštavi:

1. da tvorijo podlago Udruženju okrajna učiteljska društva, v katerih so združene enakopravno vse kategorije učiteljstva, torej teritorialno združevanje; 2. ali pa, da tvorijo podlago UJU društva posameznih kategorij učiteljstva, ki se potem dele po okrajih in združujejo v poverjeništva.

Oba sestava organiziranja imata svojo dobro in slabo stran.

Pri prvem sestavu je izražena že v vnanji obliki najdemokratičnejša enakopravnost vseh kategorij in je odbor dolžan skrbeti za pravično stališče in enako zavzemanje za interese vseh organiziranih kategorij; ter, da se na zborovanjih razpravlja o težnjah vseh kategorij učiteljstva in šolstva sorazmerno, upoštevajoč celoto in edinstvo, brez predpravic. Pogosta zborovanja so mogoča zaradi bližine in malega področja društev; ne morejo se pa pri tem sestavu združevati posamezne kategorije iz cele pokrajine, da bi zavzele enotno stališče v vprašanih, ki se tičejo specijelno njihove kategorije.

Drugi sestav ima obliko diferenciacije po interesih delokroga in je v vnanji obliki izražena razlika med posameznimi kategorijami ter prinaša v organizacijo nevarnost nesoglasja med kategorijami in kast; odbor skrbi samo za interese svoje kategorije, neoziraje se na druge kategorije ter razpravlja na zborovanjih samo o težnjah svoje kategorije učiteljstva in šolstva, bolj malo upoštevajoč celoto. Pogosta zborovanja so nemogoča zaradi oddaljenosti in širokega področja društev; pri tem sestavu odpade verzičnost članstva o delovanju in stališču drugih kategorij, ter se izgublja iz vidika celote učiteljskega stanu.

Prvi sestav je pravičnejši in harmoničnejši, a je pomanjkljiv; drugi je temeljitejši, a izgublja iz vidika celote in harmonije.

Odločiti je bilo torej med teritorialnim ali ožjim strokovnim združevanjem po kategorijah in odbor, ki je sestavljal pravila UJU se je odločil za teritorialno združevanje ter določil: da so podlaga UJU okrajna učiteljska društva. Podvrgel je specijalne interese posameznih kategorij celokupnosti in naložil pravično skrb za vse kategorije skupnemu odboru.

Pravila UJU, odobrena na kongresu v Beogradu tudi določajo, da so podlaga UJU okrajna učiteljska društva.

Poleg okrajnih učiteljskih društev pa imamo mi tudi še nekaj ožjih strokovnih društev, ki se potožejo za interese posameznih kategorij, t. s.: društvo meščanskih učiteljev; društvo telovadnih učiteljev; društvo slovenskih učiteljev, ki se bori za stanovsko enakopravnost ženskega spola; v Srbiji je društvo učiteljic in zabavilj i. dr. Ako bi se hoteli organizirati po drugem gori omenjenem sestavu, bi morali še ustanoviti, ali izpopolniti obstoječa društva z: društvom učiteljic ženskih ročnih del; društvom učiteljstva za posamezne strokovne predmete; društvom učiteljstva specijalnih šol, za slepe, gluho-neme i. dr.; društvom vadniških učiteljev; društvom šolskih nadzornikov i. dr. — vsaka teh skupin ima nekaj posebnih, samostojnih zahtev, v katerih se ločijo druga od druge, bodisi v stanovskem ali šolskem oziru.

Diferenciacija organiziranja nam znači poglabitev dela v specijalna vprašanja in tudi hkrati napredek, vendar ima drugi sestav organiziranja to hibo, da se je bati ustvarjenja kast v stanovskih vrstah potem nje in izgublja iz vidika celote ter pravično harmonično ravnanje do vseh kategorij v njej. V drugem sestavu se je bati gojitve egoistiških stremeljenj posameznih skupin.

Ti tehtni razlogi in še drugi pomisleki so dovedli odbor, ki je sestavljal pravila

UJU, da se je odločil sprejeti kot podlago za UJU okrajna učiteljska društva, t. j. teritorialno združevanje.

Gre torej za to, kako razmerje naj vlada med UJU in ožjimi strokovnimi društvi, t. j. društvom učiteljstva meščanskih šol, ženskimi učiteljskim društvom, društvom zabavilj in enakimi društvi, ki so že osnovana ali se bodo osnovala.

V smislu sedanjih pravil UJU ta društva ne morejo tvoriti podlage UJU in mora odbor zahtevati, da morajo biti člani teh društev tudi člani okrajnih učiteljskih društev, ako hočejo biti člani UJU. V drugem slučaju bi morali biti konsekvntni in izpremeniti pravila UJU v tem smislu, da upeljemo kot podlago UJU ožja strokovna društva posameznih kategorij učiteljstva, t. j. drugi sestav.

Ob tej priliki pa morem omeniti še tretji sestav, s katerim misli en del učiteljstva, da naj bi se mešal sedanji sestav organiziranja UJU.

To je sestav na podlagi diferenciacij političkih in svetovnih naziranj. V tem slučaju bi prišlo v poštev učiteljstvo, ki je organizirano v organizaciji učiteljev socialistov-komunistov v Srbiji in v Sloveniji učiteljstvo, ki je organizirano na temelju krščanskega svetovnega nazora v Slovaški zvezi. Teh društev UJU absolutno ne more pripoznati kot podlago za strokovno organizacijo in mora zahtevati, da postanejo člani teh društev člani okrajnih učiteljskih društev, ako hočejo biti člani UJU.

To načelo je socijalistično učiteljstvo v Srbiji v polni meri pripoznalo in se tudi po njem ravna. Ako bi tvorila podlago UJU društva, organizirana na podlagi političnega in svetovnega nazora, bi to pomenilo za UJU razvnanje strankarsko-politiških in kulturnobojnih strasti v organizaciji in povračanje stanovskih in strokovnih interesov načelom političkih in svetovnih nazorov.

Zato tak sestav pri snovanju pravil niti v poštev ni prišel in bi bilo na škodo

in kvarno strokovnemu značaju UJU, ako bi se spuščala na to pot.

In ravno iz tega razloga ima drugi sestav, da bi se reorganiziralo UJU po načelu drugega sestava, po skupinah društev za posamezne kategorije svojo najboljšo stran, ker bi potem odpadel od organizacije vsak odij strankarskega značaja organizacije in bi postala organizacija strogo strokovna organizacija v najstrožjem pomenu Organizacije na podlagi združevanja posameznih kategorij bi ovrglo vse predsodke strankarskega značaja na podlagi političnega in svetovnega nazora in bi vsakdo videl v organizaciji le bora za stanovske in strokovne interese, katerim podvrača vse druge.

Eno pa je: če hočemo upeljati tako diferenciacijo, moramo izpremeniti ves sestav organizacije ter izpremeniti okrajna učiteljska društva v ožja strokovna društva po posameznih kategorijah ter razdeliti ista v sekcije po okrajih. Vprašanje je tudi, če so razmere po vsej državi za to že zrele in ako preidemo kar enostavno preko razlogov, ki so vodili odbor za sestavo pravil UJU, da je uvedel kot podlago UJU okrajna učiteljska društva in s tem izključil sprejem učiteljskih organizacij, ki bazirajo in se diferencirajo zgolj na političnem ali svetovnem naziranju ter vsprejem ožjih strokovnih društev (posameznih kategorij) kot enakopravno podlago z okrajnimi učiteljskimi društvi.

Sedanja pravila UJU predvidevajo tako organizacijo izven organizacije in poleg organizacije.

ANTON OSTERC:

Nekaj o šolskem paragrafu.

Iz 9. številke »Učil. Tov.« izvem končno stilizacijo šolskega paragrafa, ki se predloži konstituenti. Ne prinaša nam sicer mnogo novega in presenetljivega, mnogi so morda pričakovali več, a vendar ga moramo pozdraviti z zaupanjem. Naša država, koje deli se toliko razliku-

LISTEK.

Ivan Debelak.

Zgoden pomladanski dan je bil dne 24. febr., ko smo spremljali dragega tovariša na zadnji poti. Vigred se vrača, a prijatelj nikdar več...

Šolska mladina, tovariši, znanci in prijatelji od blizu in daleč in nepregledna množica domačinov, nekdanjih učencev, se je zbrala v slovo. Marsikatero oko je zasolžilo, zlasti med krasnim petjem šentjurškega pevkega zbora.

Neštetokrat sem bil žalosten, ko sem videl dragega prijatelja, s katerim sva 20 let skupno delovala, v težki bolezni, hudo mi je bilo, ko sem gledal zvesto, skrbno ženo in hčerki v obupni žalosti za preblagim soprogom, predobrim očetom, vendar me je zadnji dan prevladala neka slovesnost, kakor bi spremljal dobrega tovariša na poseben slovesen dogodek, na odlikovanje. Vse njegovo življenje je bilo uspešno delo, sedaj rabi počitka, pravica terja plačila. Počivaj mirno zvesti tovariši! Bodj Ti lahka zemljica slovenska!

Ivan Debelak je bil rojen 21. junija 1863. leta v Prelazkem ob Sotli, občini Sedlarsko, kjer je njegov oče, stara slo-

venska korenina, 33 let županoval. Kako je ljubil Ivan svojo domaćijo, svojo rojstno s slamo krito hišo, veliko gospodarsko poslopje, trato in drevje, Sotlo in mlin, kjer veže ozka brv bivšo Štajersko s Hrvaško! Že v nežni mladosti je čutil duševne in srčne vezi med Hrvati in Slovenci ter tako vzrasel zaveden Slovenec in navdušen Slovan.

V pol ure oddaljenem Polju je obiskoval šolo enorazrednico, v Celju pa meščansko šolo. Povsod so imeli radi tihega in mirnega mlinarjevega Anzeka. Učiteljšče je dovršil leta 1882. v Mariboru. Najprej je služboval 2½ let na Planini, potem pa ves čas v Šmarju pri Jelšah. Tu si je izbral svojo zvesto družico, sestro tovariša Ferlinca in vzgojil obe hčerki v zavedni učiteljici.

Nisem še videl tako spretne roke za strežbo bolnikov, kakor jo ima ga. Debelakova, rojena bolniška strežnica, in to je bila sreča za oba. V dolgi, od leta do leta hujši bolezni mu je stregla nepopisno potrpežljivo in ljubeznivo.

Ivan Debelak je bil vzor delavnosti. Bil je pravi šolnik. Rad sem ga poslušal v pedagoških vprašanjih, rad pregledoval njegove vestne preparacije za pouk ter občudoval njegovo delavnost in vztrajnost.

Še bolj je prišlo do veljave njegovo izvenšolsko delo. Neumorno je delal v

okrajni drevesnici za prebogato plačilo — 3 vinarje od drevesca —. Tisoče in tisoče sadnega drevja je vzgojila njegova delavna roka za šmarski okraj. Dolgo vrsto let, do smrti, je bil občinski odbornik, (od leta 1899.) član in odbornik okrajnega zastopa, član in odbornik čitalnice, vodja okrajne učiteljske knjižnice, in kjerkoli je bilo kaj dela, je bil tovariš Debelak poleg.

Najljubše delo mu je bilo delo v posojilnici. V prejšnjih časih je bila posojilnica tudi veliko večjega pomena kakor danes, saj je bila prva v šmarskem okraju. Do ustanovitve so bili ljudje navezani na oduhu, ki so posojevali na 24 in 33% obresti. Tri leta je delal popolnoma brezplačno, da se je zavod okreplil, ter ga z izredno vztrajnostjo povzdignil na sedanjno ugledno mesto.

Marsikdo se je čudil, da zmore toliko dela. Ko je začel bolehati, so bili vsi Šmarčani edini: »Delo ga je ubilo!« Jaz sem še danes drugega mnenja; delo krepi in plemeniti človeka. Razburjenje, žalitve, krivice ubijajo človeka. Pokojni Debelak je bil zelo mehka duša. Ako ga je kdo užalil, ni plačal z enakim, povešal je glavo nekaj dni in žalosten hodil okrog, pozabili pa dolgo ni. V življenju pride marsikaj bridkega; tudi njena so zadela udarci, katere bi trd človek lahko prebolel, njegova nežna duša je bila ranjena, živci so odpovedali.

Izredno ljubezniv, postrežljiv in z vsakim človekom priazen, si je osvojil vsa srca in bil tedaj ena izmed najbolj priljubljenih in spoštovanih osebnosti v Šmarju. Vedno je bil krotek in ponižen, le v narodnih zadevah je bil odločen in samozavesten. Odlični slovenski duhovnik je pisal 24. februarja 1921.: »Slišim tužno vest, da je v Šmarju preminul preblagi moj prijatelj, čudovito marljiv, ponižen in potrpežljiv Vaš sodruhin, učitelj po božji volji g. Iv. Debelak...« Tej lepi in primerni oceni se pridružimo vsi prijatelji in znanci.

Po dolgih letih tihe sreče je prišla huda preizkušnja, neizprosna bolezen. Danes ga krije hladna zemlja, gruda domača, kateri je posvetil vso svojo ljubezen, vse svoje delo, svoje življenje.

Šel je od nas zvesti in vdani tovariš, a njegova dela še žive med nami; še procvita posojilnica šmarska, še raste tisoče in tisoče drevesc, katera je vzgojila njegova spretna roka, še je med nami duh dobrega tovarištva, še je med nami zgled ljubezni do šole in mladine, zgled neutruljivega dela v občo korist človeštva.

V trajen spomin je šmarsko učiteljstvo zložilo glavnicu za — Debelakovo ustanovo — v korist najrevnejšim učencem domače šole.

S.

jejo v stanju šolstva, ne more riskirati eksperimentov, njena prva naloga je marveč konsolidacija našega šolstva na realni, sigurni podlagi. To je tudi s tem načrtom izvedeno!

V istem poročilu čitamo tudi, da je odklonila večina predlog soc. demokratov in komunistov, s katerimi so hoteli z zakonom zagotoviti revnim šolanje na državne stroške. Ta dogodek me sili k besedi. Šolsko vprašanje se mora brez dvoma presojati ne samo iz pedagoškega stališča, temveč tudi iz socialno-političnega. Socialni razvoj gre svojo pot in nihče ga ne more zadržati. Ako gre svojo naravno, sukcesivno pot, je koristen; ako ga zaviramo, povzročamo izbruhe in ti so lahko katastrofalni (glej Rusijo). Istotako škodljiva pa je nedvoumno tudi prenapetost socializacija! Ljudstvo mora biti za socializem zrelo, da ne pojmuje svobode napačno! Zato je socializacija šolstva prva stopnja socializacije sploh. Tega se je zavedal v splošnem tudi odbor, ko je sestavljal naš šolski paragraf. Dočim so pa soc. demokrati in komunisti hoteli izvesti ta načrt dosledno in izčrpno, se je »večina« zbal zadnjega koraka. Višja izobrazba je doslej vendar več ali manj privilegij premožnejših! To pa ni samo socialna krivica, temveč z ozirom na občutno pomanjkanje razumnosti pri nas tudi kričec anahronizem. Ne vem, česa so se bali bolj: ali prevelikega navala sinov iz revnejših slojev na vplivna mesta, ali pa stroškov, ki bi jih imela država s šolanjem? Toda ta strah je neumestno. Revni dijaki se prerijejo tudi tako skozi šole, toda z velikimi mukami in često z zrahljanim zdravjem; ni čuda, če je potem njihov nastop proti vladajočemu režimu malo preradikalni! Tem potom spravljamo v nevarnost obstoječo red, ne pa, če država ubožnejše pošteno podpira! Istotako je neumestno drugi pomislek, glede finančne strani. Gotovo, predaleč bi šlo, če bi lahko zahteval državno študijsko podporo vsak revni. Razmetalo bi se visoke vsote čisto zastoni. A država naj bi omejila svojo podporo na one slučaje, pri katerih lahko računa na uspeh. Pri presoji bi pač bili merodajni učitelji dotičnega, ali pa — če jim država ne zaupa — posebna komisija. S to uredbo bi dosegla država dvoje: rešila bi lep del socialnega vprašanja in dvignila bi k delovanju nešteto latentnih sil, ki bi ostale sicer neproduktivne. Imel sem učenca, katerega nadarjenost sem občudoval; ker pa je bil viničarski sin, ni mogel iti študirati in zdaj nosi na hrbtu gnojilo v vrh. Z njim je usahnula nedvomno jaka duševna sila. In enakih slučajev je nešteto širom naše domovine! Kaka ogromna škoda za naš narod! Tu — gošpoda — štedenje ni na mestu! Ne drži tudi izgovor, da te uredbe nimajo niti kulturne države. Tam ni tolike potrebe za razumnostjo, saj imajo celo nadprodukcijo!

Resnično, čudim se, da je tista večina s tako lahko gesto rešila vprašanje tako eminentnega pomena!

Opombe k učnemu načrtu za srbohrv. na slov. osn. šolah.

Globok vzdihljaj se mi je izvil iz prs, ko sem prečitala učni načrt do konca: »Tako! sedaj i naša osnovna šola dobi svoj latinski in grški jezik!«...

IV. ŠEGA:

Spomini na Dav. Trstenjaka.

Prvič sva se spoznala s pokojnim Davorinom l. 1905. koncem meseca januarja v Zagrebu, ko je uprizorilo »društvo za unapredjenje Uzgoja« znano razstavo pisarij i. t. d., o kateri razstavi je takrat tudi mnogo pisal naš »Popotnik«. Takrat sem razstavil dokaj risb — seveda orali smo takrat nekateri učitelji »naprednejšega« mišljenja »ledino prostoročnega risanja« — svojih učencev. — Srečal sem slučajno na llici našega Davorina — tako smo ga splošno le nazivali — poznal ga do takrat še nisem osebno; ogovori me ter mi čestita češ, ako Te dr. Amruš, tedanj zagrebski župan, tako odlikuje, moraš že nekaj trajnega napraviti.

In od takrat sva postala pobratima — do njegove prezgodnje smrti in v stalnem pismenem stiku.

Bilo je l. 1906 meseca avgusta. Takrat se je polagal prvi kamen sedanjemu U. J. U. Znamenit dan — je 29. avgust. Vozili smo se v našo sedanjo prestolnico Beograd. Bili smo pač same »stare« hiše: Gangl, Jelenc, Toman, Toničeva in jaz. — Zabavna je bila vožnja tja in seveda tudi nazaj — žal, da smo nazaj potovali bolj raztreseno. V Beogradu smo se sešli z brati iz »kraljevine Hrvatske«.

»Kako to? Motiš se, glej, to je vendar učni načrt za srbohrvaščino!« me je zavrnila moja tovarišica.

»Da, prav imaš,« nadaljevala sem jaz, »delo gre v srbohrvaščini, a vendar se ne motim, kajti predavati jo hočejo v osnovni šoli našim 10letnim paglavčkom, kakor predavajo v gimnaziji mrtve jezike: najprej teorija, potem spet teorija in še enkrat teorija s prevajanjem iz srbohrvaščine na slovenski jezik in nazaj, z izpisovanjem in memoriranjem neznanih besed... to je s tistimi vokabulami, gubečimi v naših gimnazijah mnogo nadobudnih mladeničev, kateri bi brez njih mogli prinesli korist domovini.« Praktične govorne vaje na temelju jezikovne vadnice se zahtevajo šele za 5. šolsko leto, oziroma za učence, ki se bodo 3. leto učili srbohrvaščino, namesto da bi se delo začelo s praktičnimi govornimi vajami (1. leto pouka) pa seveda ne na podlagi jezikovnih vadnic, ampak nazornega nauka po modernih načelih neofilologije.

Jaz sem že letos začela v IV. razredu osn. šole predavati srbohrvaščino po razgovorni metodi. Iz teorije učenci ne vedo nič razven razlike med formami in slovnico obeh jezikov, katero vidijo samostojno. Cirilico pišemo po genetičnih skupinah, a deca me nepotrpežljivo prosijo, naj jim vendar napišem celo abecedo naenkrat. Šolska dvornica, šolski nameštaj, kučna sprava, naše telo, o zdravlju itd. nam mudi dovolj snovi za našo besedo, a psemic koliko znamo naizust!

Zatorej bodoča srbska čitanka naj ne igra glavne vloge pri poduku v srbohrvaščini, prav tako kakor pri poduku v realijah čitanka nima in ne sme imeti prve besede. Posebno pa v III. šolskem letu (oziroma v I. letu poduka v srbohrvaščini) naj se ne začne s čitanjem in pisanjem, ampak z živo besedo, katere glavni temelj naj bo nazorni nauk. Neznane besede naj se ne učijo z memoriranjem, ampak na podlagi praktičnih razgovornih vaj, a le-te naj se ne razprostirajo samo na računstvo, ampak na vse predmete osnovne šole.

V Rusiji so se pred 20 leti učili v gimnazijah francoski in nemški z izpisovanjem in memoriranjem neznanih besed in s prevajanjem. Ko so pa prišli v dotiko s Francozi in Nemci, so bili brezpomorni. V ruski literaturi je mnogo humorističnih knjig in dovtipov, bičajočih to sivolaso metodo. Pripoveduje se n. pr. o dijaku, ki je po cele ure sedel za svojo francosko knjigo in kričal, kolikor mu je dalo grlo: »Bara — nina, nina, nina... le mouton (ovčje meso)«.

Ne vem, kako bodo sestavljene bodoče čitanke in jezikovne vadnice, ampak želeli bi bilo, da bi pod vsakim berilnim spisom bila spretno sestavljena vprašanja, po katerih bi učenec bil primoran pripovedovati vsebino, čeprav z besedami berilnega spisa, no samostojno predelano. Nadalje bi se le ta vprašanja prilagala za pisane vaje, in ker vsak razgovor več ali manj sestoji iz vprašanj in odgovorov, mogli bi tudi učenci drug drugemu postaviti vprašanja, kar jako oživilja jezikovni poduk.

Brez takih vprašanj se bodo pa učili vsebino kar naizust in jo pripovedovali mehanično. O vrednosti ali pravzaprav o ničvrednosti takega znanja pa tovarišem strokovnjakom ne nameravam govoriti.

In tu se je pokazal naš Davorin kot moža, ki je že takrat bil pravi prerok. Predsedoval je temeljnemu zborovanju sedanjemu U. J. U. ob navzočnosti srbskega, hrvatskega, bolgarskega in slovenskega učiteljstva. Bratje Čehi so prisostvovali temu prvemu vseslovanskemu učiteljskemu zboru. Skala in Černy sta imeni, ki sta dali takratnemu zboru svoj blagoslov.

In še danes mi zvane navduševalne pozdravne besede našega dragega Davorina v ušesih, ko je otvoril prvi naš »jugoslovanski učiteljski zbor.« Tako govoriti je znal edino le on. In ko sem rešil svojo zadačo — bil sem tedaj glavni poročevalec — mi je stisnil roko in rekel: Ivane, za dvajset let si se prehitro rodil. Poznaš Avstrijo, trpela bova za današnji dan, toda ostani trden in dočakaš čas, ko se nama izpolni današnji načrt! Ti ga dočakaš, a jaz ne...

In njegov proroški duh se ni motil. Nepozaben mi ostane tudi zabavni večer tistega dne, ki smo ga praznovali v veliki dvorani Kolarčevi. Navdušenje tako, kakoršnega pozna le brat Srb. — Na stotine tovarišev in tovarišic, med njimi tudi tedanji naučni minister, ime mi je ušlo iz spomina, je plesalo ob zvokih vojaške godbe, kolo, a mi politiki smo imeli svoj zbor v neki postranski sobi. In ko je stopil v našo sredino v polni bojni opravi

Še nekaj! Ko so Rumuni zasedli Besarabijo, so prirejali po mestih in trgih v počitnicah obvezne tečaje rumunskega jezika za profesorje učitelje in uradnike. Udeleženci so dobivali državno podporo s prostim stanovanjem po internatih, gimnazijah in drugih šolah. S knjigami in časopisi pa, ki so bili jako poceni, so nas kar zavalili. In to je bilo 1919. leta, ko je Rumunija še škripala od nemškega poloma, Besarabija pa je bila razrušena od bolševikov!...

Márica II.

(bivša profesorica novih jezikov na ruski državni službi).

DR. IVAN LAH:

Vprašanje učiteljske na Češkem.

Vprašanje o reformi učiteljske izobrazbe se je na Češkem temeljito reševalo že pred svetovno vojno. V »Ped. Razhledih« in v raznih učiteljskih revijah se je o tem mnogo pisalo. Posebno po šolski anketi l. 1908, je postalo vprašanje aktualno in je izšlo o tem par brošur. Toda vprašanje je ostalo vprašanje in ni prišlo do nobene odločitve. Po prevratu se je češkoslovaška republika dobro zavedala, da je šola podlaga njene bodočnosti. Češko učiteljstvo je izvršilo svojo dolžnost. Ni nam treba naštevati, s kako požrtvovalnostjo je šlo učiteljstvo na delo posebno na Slovaškem, kjer ni bilo prej narodnega učiteljstva in kako težek je bil boj za novo šolo in novo vzgojo. Prejšnje šole so bile ali verske (cerkvene) ali državne (mažarske). Oboje je bilo treba spraviti v službo skupne državne misli. Treba je pomisliti samo na težave v našem Prekmurju, da moramo razumeti delo, ki ga je bilo treba izvršiti na Slovaškem.

Republika je znala oceniti to delo, rešila je vprašanje učiteljskih plač — ostalo pa je vprašanje učiteljske izobrazbe. O tem so bili nazori nekoliko različni — prav tako, kakor pri nas. — Dne 21. februarja t. l. se je vršilo v ministrstvu šolstva posvetovanje pod vodstvom dr. Šusteršiča. Pozvani so bili zastopniki učiteljstva, zastopniki profesorjev, univerza, pedagoška društva, zastopniki posameznih čeških in nemških učiteljskih organizacij. Minister je podal pregled celoga vprašanja. Potreba reforme se splošno priznava. Doslej je zbran ves material. Zato je bilo sklicano posvetovanje, da se zasliši zadnje mnenje strokovnjakov in organizacij, predno se sestavi načrt zakona, ki bo predložen skupščini.

Prof. Kadner, vodja pedag. zavoda Komenskega, je na to podal zgodovinski pregled vprašanja in način, kako so druge države to vprašanje rešile. Z vprašanjem učiteljske izobrazbe stoji in pade šolska reforma sploh. Zato je o tem vprašanju danes že obširna literatura. Nekateri so zato, da se ohranijo preparandije, da bodo enake srednjim šolam, tretji so za dvoletni kurz na univerzi, četrti so za univerzo sploh. Prof. Kadner je podal načrte za reformo o Franciji, Švici, Danski, Angliji, Italiji, Španiji, Nemčiji, Avstriji, Jugoslaviji in Ameriki. Zahtevo po univerzi je že l. 1852. na Češkem sprožil Havliček; pozneje jo je Čupr zahteval samo za meščanskošolske učitelje. Državni zakon z leta 1860. priznava možnost takih kurzov na

vi vojvoda Babunski, znani učitelj-četaš, tedaj ni naše navdušenje poznalo nobenih meja.

In ko smo se pobratili po pravi jugoslovanski šegi, je imel naš Davorin govor, da smo vsi jokali. Prepričan sem, ko bi imela takrat avstrijska vlada tako dolga ušesa, da bi segala v Beograd, bi danes ne bil nihče izmed navzočih slovenskih delegatov več v Jugoslaviji.

L. 1908, 12. avgusta smo se sešli z našim Davorinom na vseslovanskem učiteljskem zboru v Pragi. Bili so pač dnevi pravega učiteljskega navdušenja v smislu velikana Komenskega. Zborovali smo na »žofinu«. In prelepi so bili tisti dnevi. Koliko krasnih, seveda za tedanje čase neizvedljivih načrtov, smo tedaj zasnovali, vé le oni, ki je bil takrat navzoč. In da je bil takrat naš Davorin »spiritus agens«, je umljivo samoposebi.

Le žal, da so prehitro minili oni dnevi.

S pokojnim Davorinom sva bila od prvega trenutka, odkar sva se spoznala v trajnem pismenem stiku. S kakim, edino je njemu lastnim, preprostim, a toliko iskrenejšim pismom me je vselej osrečil. Če je izdal kako obširnejše delo. Prosil me je, da mu pismeno izrečem svoje mnenje o tej ali oni razpravi. In rad sem storil to. Glavni njegov organ je bil pač »Napredak«. Tukaj je napisal — lahko re-

univerzi, ustanovili pa se niso. Lindner je leta 1874. v »Pädag. Hochschule« zahteval tako vzgojo za elito. »Jednota Komenskega« društvo za reformo šolstva je napravilo o tem podroben načrt, ki so ga sprejele tudi učiteljske organizacije in profesorji — le en del (pod vodstvom prof. Mrazika) je bil za vzgojo na univerzi, kar pa bi bilo na sedanji univerzi nemogoče. Splošni nazor je, da mora dati splošno vzgojo učitelju srednja šola. Strokovno izobrazbo naj da visoka pedagoška šola (dvoletna). V smislu teh nazorov bi bila potrebna reforma srednje šole: vprašanje je tudi, kako naj se uredi 2letna pedagoška visoka šola, na univerzi, ali tudi izven nje. Učiteljev primanjkuje posebno na Slovaškem. Začasno morajo še ostati učiteljska. Oglasili so se k besedi razni govorniki. O principu je vladalo soglasje, tintam se je povdarjala še kaka posebnost.

Povdarjalo se je, da je reforma potrebna čim prej in naj se ne čaka na reformo srednjih šol. Debata je bila resna in živahna o tem, ali naj bodo pedagoške visoke šole enako vredne univerzam in naj na njih uče visokošolski profesorji, ali le nekaki višji kurzi s strokovnjaki, se je razpredla razprava na razne strani. Konečno se je tudi v tem doseglo soglasje, da minister je obljubil pospešiti delo, da se končno izvrši to o čemer se je že toliko govorilo in pisalo.

Istotako se začenja nova reforma o Franciji. Pierre Dufréne piše v reviji »Education« o nujnosti reforme zaradi važnih splošnih izprememb. Francoska zahteva je: srednja šola in primerni enoletni dvoletni kurzi na univerzi. Vse to kaže, da se bliža reforma res k temu, da preide iz revij — v šole.

Iz naše organizacije.

Skupne zadeve.

+ Seja ožlega sosveta UJU poverj. Ljubljana napovedana za velikončno počitnice se preloži vsled nastalih ovir na Binkošti. — UJU poverj. Ljubljana.

+ VI. seja ožlega sosveta UJU, poverj. Ljubljana dne 17. februarja 1921. — 1. Poverjenik Jelenc otvoril sejo in govoril posmrtnico dne 10. febr. t. l. umrlemu Davorinu Trstenjaku, odličnemu hrvatskemu šolniku, učiteljskemu organizatorju in navdušenemu boritelju za narodno in stanovsko edinstvo. Bil je med prvimi, ki je deloval vztrajno in neustrašeno za naše današnje Udruženje. V znak sožalja pozove poverjenik navzoče odbornike, da vstanejo s sedežev in da se sožalje izjava zabeleži v sejni zapisnik. Zajedno naznanja, da je poslalo UJU, poverj. Ljubljana k pogrebu v Zagreb odposlanca poverj. nam. Antona Gnusa in strokovnega tajnika Rudolfa Dostala.

2. Poverjenik naznanja, da se je razposlala okrožnica vsem okraj. učit. društvom na bivšem Štajerskem v zadevi ureditve nadzorstvenih okolišev in imenovanja okr. šol. nadzornikov.

3. Rešitve vlog viš. šol. sveta: a) v zadevi okraj. učit. konference se sporočila, da se bodo vršile, čim bo poskrbljeno za kritičen potopis in dnevnik, ki so proračunljive za vsak okraj okroglo 50.000 — 60.000 K;

b) v zadevi nameščenja nevalificiranega učiteljstva sporočila viš. šol. svet, da ima tako imenovanje veljavo le za toliko časa, dokler za taka mesta niso na razpolago pravilno kvalificirane učne osebe. Kakor hitro okrajni šol. svet take dobi, mora pomožne učne osebe odpustiti. Učna

čem — na stotine raznih člankov in vsak je izklesan iz granita, trajne vrednosti.

Upam, da najde sposobnega ocenjevalca teh člankov med brati okraj Sotie.

Mnogo lepih člankov je pokojnik obelodanil v priljubljeni mu »Prirodi«. Tu se je pokazal pravega ljubitelja večnolepe narave.

Toda, ko je nastopilo usodno leto 1914., sem moral prekiniti vsako dopisovanje ne le z premmogimi tovariši tam na jugu, temveč tudi s pobratimom Davorinom. Lakonično sem mu sporočil. »Nehaj, moja pisma so pod cenzuro!« In mož — tovariš je umel. A ko sem dobil prelepo spričevalo, da sem »konfiniran«, so romala vsa ona lepa pisma, ki mi jih je pisal pobratim Davorine v dolgi dobi 15 let najinega znanja — v neizprosnih ogenj...

In takrat, ko sem jih žgal, sem odkritosrčno rečeno, jokaj, kajti s tem sem uničil tudi dober del svoje najlepše učiteljske dobe — svojo najidealnejšo dobo.

Ko sem se o Veliki noči pretečenega leta vračal iz idiličnega Sarajeva domov, sem hotel obiskati v Zagrebu pobratima Davorina, da se še enkrat poslovim — morda za večno — od njega. Toda, nisem ga dobil doma. — In takrat mi je rekel notranji glas: »Davorina ne vidiš več!«

Slutnja se je izpolnila. —

Naslednik, kje si?